

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Blanky Moudré a soudců JUDr. Pavla Krbka a JUDr. Ivany Zlatohlávkové ve věci žalobce **Děti Země - Plzeň**, pobočného spolku se sídlem Plzeň - Jižní Předměstí, Tháмова 1275/21, identifikační číslo 643 55 527, zastoupeného Mgr. Pavlem Černohousem, advokátem se sídlem Praha 2, Lublaňská 398/18, proti žalované **Česká drůbež s. r. o.** se sídlem Velký Malahov 39, identifikační číslo 252 12 044, zastoupené Mgr. Vojtěchem Fořtem, advokátem se sídlem Domažlice, Vodní 90, o splnění závazku ze smlouvy, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 5 C 26/2015, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 1. 2016, č. j. 64 Co 521/2015-101, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 1. 2016, č. j. 64 Co 521/2015-101,

se zrušuje a věc **se vrací** Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud v Domažlicích rozsudkem ze dne 2. 9. 2015, č. j. 5 C 26/2015-50, uložil žalované povinnost snížit kapacitu farmy nosnic ve Velkém Malahově (v areálu na pozemcích číslo 524/3, 534/4 a 524/5 v katastrálním území Velký Malahov) tak, aby nepřekračovala 210.000 kusů nosnic, do jednoho roku od právní moci rozsudku (výrok I.), a žalované uložil povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 15.152 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám jeho zástupce (výrok II.).

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 22. 1. 2016, č. j. 64 Co 521/2015-101, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, že žalobce jako občanské sdružení a žalovaná jako obchodní společnost, zaměřená na chov hospodářských a jiných zvířat za účelem

získávání a výroby živočišných produktů, uzavřely 16. 1. 2003 smlouvu o omezení rozsahu kapacity farem pro chov drůbeže žalované v okrese Domažlice, minimalizaci a kompenzaci jejich vlivů na životní prostředí a o budoucí smlouvě o zřízení věcného břemene (dále jen „smlouva“). Ve smlouvě, která byla uzavřena na dobu neurčitou, se smluvní strany mimo jiné dohodly, že kapacita farmy žalované pro chov nosnic v obci Velký Malahov nepřekročí 210.000 kusů nosnic. Smlouva obsahuje rovněž závazek žalované dát do 14 dnů od podpisu smlouvy podnět ke změně již vydaného pravomocného územního rozhodnutí pro farmu ve Velkém Malahově spočívající ve vypuštění haly č. 2 a 3 z projektu a závazek žalobce stáhnout své odvolání proti stavebnímu povolení pro halu č. 1 a nevystupovat v probíhajících ani budoucích správních řízeních proti záměrům žalované, pokud nebudou v rozporu se smlouvou. Odvolací soud dále zjistil, že stavební úřad vydal dne 18. 4. 2011 stavební povolení, jímž žalované povolil stavbu haly č. 2, rozhodnutím ze dne 6. 2. 2013 povolil žalované zkušební provoz v této hale a stanovil podmínky pro jeho plynulý přechod do užívání a dne 31. 10. 2013 vydal kolaudační souhlas s užíváním této stavby (poté, co dotčená místa vyslovila souhlasná stanoviska a byla provedena závěrečná kontrolní prohlídka). Ačkoli byla tato správní rozhodnutí doručována žalobci na adresu jeho tehdejšího sídla a k jejich doručení došlo uložením zásilek na poštu, žalobce žádné námítky v rámci stavebního řízení, jehož byl účastníkem, neuplatnil. Ve shodě se soudem prvního stupně odvolací soud dovodil, že účastníci uzavřeli (inominátní) smlouvu v souladu s § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (§ 3028 zákona č. 89/2012 Sb.; dále jen „obč. zák.“), z níž vznikl žalobci závazek nebránit stavbě haly č. 1 a žalované závazky nepřekročit chov nosnic nad 210.000 kusů (primárně) a upustit od realizace výstavby hal č. 2 a č. 3. Žalovaná primární závazek porušila v únoru 2014, kdy navýšila počet nosnic nad smluvený limit zahájením zkušebního provozu haly č. 2. Odvolací soud oproti soudu prvního stupně, který vycházel ze zásady „pacta sunt servanda“ a žalobě vyhověl s právním názorem, že časově neomezený závazek žalované ze smlouvy výstavbou haly č. 2 povolené příslušnými orgány nezankuloval, poukázal na princip „vigilantibus iura scripta sunt“ a s přihlédnutím k chování smluvních stran v průběhu trvání smlouvy soudní ochranu žalobou uplatněného práva žalobci odepřel. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013, totiž posoudil „postup žalobce ve stavebním řízení stavby haly č. 2“ jako šikanozní výkon práva. Přihlédl k tomu, že žalobce v dopise ze dne 30. 4. 2010 nesdělil žalované jednoznačné negativní stanovisko ke stavbě haly č. 2, že ve stavebním řízení neuplatnil žádné námítky proti její stavbě a nechal marně uplynout všechny lhůty, v rámci nichž mohl žalované zabránit ve výstavbě této haly, přičemž o její stavbě musel vědět - bez ohledu na případnou neznalost probíhajícího stavebního řízení - vzhledem k pravidelným kontrolám haly č. 1. Konstatoval, že „žalobce tím, že v minulosti rezignoval na právo uplatnit své námítky proti stavbě haly č. 2 ve stavebním řízení, nemůže svoji nečinnost nahradit současnou aktivitou v soudním řízení“, a dovodil, že výkon práva žalobce uplatněný v žalobě je v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Jeho přípustnost (posuzováno podle obsahu podání) spojuje především s posouzením otázky, zda uplatnění nároku na splnění povinnosti (nepřekročit smluvenou kapacitu chovu nosnic) je či není šikanozním výkonem práva za situace, kdy nevznesl námítky ve stavebním řízení proti stavbě haly č. 2; tuto otázku považuje za dosud dovolacím soudem neřešenu. Zdůrazňuje, že o probíhající řízení před stavebním úřadem fakticky nevěděl a že výstavbou haly č. 2 žalovaná porušila jiný závazek ze smlouvy než ten, jehož splnění se domáhá v souzené věci. Má za to, že i kdyby v dopise ze dne 30. 4. 2010 nevyjádřil explicitně nesouhlas s budoucím navýšením chovu nosnic nad sjednaný limit, pak tato okolnost nemohla mít vliv na trvání závazku žalované sjednaného na dobu neurčitou nepřekročit počet nosnic nad 210.000 kusů.

Odvolacímu soudu nicméně vytýká nesprávnost zjištění, že v dopisu ze dne 30. 4. 2010 nesdělil žalované výslovný nesouhlas s výstavbou haly č. 2 a že o probíhající stavbě haly věděl z kontrol haly č. 1. Konečně není srozuměn s vyčíslením nákladů řízení, jejichž náhradu mu přiznal soud prvního stupně. Z uvedených důvodů navrhuje Nejvyššímu soudu, aby napadený rozsudek změnil tak, že se potvrzuje rozsudek soudu prvního stupně.

Dovolání bylo podáno včas subjektem k tomu oprávněným při splnění podmínky jeho advokátního zastoupení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1, 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „o. s. ř.“) a je přípustné, protože napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena (§ 237, § 239 o. s. ř.), a to otázky, zda požadavek žalobce na splnění závazku ze smlouvy je či není za zjištěných okolností šikanozním výkonem práva rozporným s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.).

Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí věci.

Podle § 213 odst. 4 o. s. ř. odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování, a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování.

Z citovaného ustanovení § 213 odst. 4 o. s. ř. vyplývá, že doplnění dokazování o dosud neprovedené důkazy, které byly navrženy za řízení před soudem prvního stupně (v souladu s požadavky ustanovení § 118b o. s. ř.) nebo které byly navrženy až před odvolacím soudem a jsou z pohledu ustanovení § 205a a 211a o. s. ř. přípustné, provádí - je-li to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci - odvolací soud.

V posuzovaném případě žalobce při jednání soudu prvního stupně dne 1. 6. 2015 předložil dopis ze dne 30. 4. 2010, kterým mínil prokázat tvrzení, že žalované sdělil svůj nesouhlas s výstavbou haly č. 2, a navrhl jej provést k důkazům. Soud prvního stupně rozhodl o věci bez toho, že by tento důkaz provedl. Odvolací soud z tohoto - dosud neprovedeného důkazu - čerpal skutková zjištění, aniž by však jím doplnil dokazování. Měl-li za to, že uvedený důkaz, který žalobce navrhl v řízení před soudem prvního stupně, má být proveden, neboť je potřebný ke zjištění skutkového stavu, bylo na něm, aby tak učinil sám. Jestliže tak neučinil, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. O nesprávné právní posouzení se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo sice aplikoval správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popřípadě ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

V posuzovaném případě je k řešení nastolena otázka, zda žalobcův požadavek na splnění závazku ze smlouvy spočívajícího v nepřekročení smluvené kapacity chovu nosnic je či není šikanozním výkonem práva ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák.

Podle § 51 obč. zák. účastníci mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není v zákoně zvláště upravena; smlouva však nesmí odporovat obsahu nebo účelu tohoto zákona.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Závazkový právní vztah mezi žalobcem a žalovanou byl založen nepojmenovanou smlouvou (§ 51 obč. zák.), v níž si její účastníci (v rámci smluvní volnosti - viz § 2 odst. 3 obč. zák.) sjednali své vzájemné práva a povinnosti. Pro právní vztahy vyplývající z této tzv. inominátní smlouvy je rozhodující obsah smlouvy (vlastního smluvního ujednání), tedy co si strany samy závazně dohodly (jaké povinnosti účastníci smluvně převzali a jaká práva si smlouvou založili). Žalované konkrétně vznikl jednak časově neomezený závazek provozovat ve Velkém Mahalově farmu s chovem nosnic, jejichž počet nepřesáhne 210.000 kusů, a jednak dát ve sjednané lhůtě stavebnímu úřadu podnět ke změně již vydaného a pravomocného územního rozhodnutí pro farmu ve Velkém Malahově tak, aby z projektu farmy byly vypuštěny haly č. 2 a č. 3 (tj. upustit od jejich výstavby). Těmto subjektivním povinnostem žalované pak odpovídá právo žalobce jejich splnění od žalované vyžadovat (včetně práva vynutit si jejich splnění žalobou u soudu).

Odepřel-li odvolací soud právní ochranu výkonu práva žalobce spojeného s požadavkem na splnění smluvní povinnosti žalovanou, neučinil tak - z dále uvedených důvodů - v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu.

Smyslem ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. je zamezit takovému výkonu práva, který sice odpovídá zákonu, avšak odporuje dobrým mravům, které lze definovat jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdo 69/96, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. 62/1997). Není vyloučeno, že i výkon práva, který odpovídá zákonu, může být shledán v rozporu s dobrými mravy a že mu proto bude soudem odepřena právní ochrana. Na druhé straně však fungování systému psaného práva je založeno zejména na dodržování pravidel vyplývajících z právních předpisů a korektiv dobrých mravů nesmí být na újmu principu právní jistoty a nesmí nepřiměřeně oslabovat subjektivní práva účastníků vyplývající z právních norem. Postup soudu podle § 3 odst. 1 obč. zák. má proto místo jen ve výjimečných situacích. Za takovou lze považovat tzv. šikanózní výkon práva. Dovolací soud ve svých rozhodnutích vychází důsledně z názoru, že šikanou je takový výkon práva, jehož *jediným* cílem je *poškodit* či *znevýhodnit* jiného. Jednání, které je šikanózní, je v rozporu s dobrými mravy, a proto mu lze odepřít ochranu (srov. např. rozsudky ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 895/2001, ze dne 7. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1567/2004, a ze dne 3. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1265/2007, a usnesení ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 33 Cdo 212/2014).

V daném případě zjištění, že (jediným) motivem jednání žalobce (podání žaloby) bylo poškození žalované, součástí skutkového stavu věci, na jehož základě odvolací soud dospěl k zpochybnovanému právnímu závěru, není. I když vynucení splnění smluvní povinnosti může být spojeno se vznikem újmy na straně žalované, nemůže zpravidla taková okolnost sama o sobě vést k závěru o šikanózním výkonu práva, nebylo-li prokázáno, že žalobce podal žalobu nikoli za účelem dosažení výsledku, k jehož docílení slouží soudní ochrana, nýbrž aby poškodil či znevýhodnil žalovanou. Za výjimečnou okolnost, jíž odvolací soud odůvodnil odepření práva na soudní ochranu požadavku žalobce na splnění smluvní povinnosti žalovanou, nelze považovat „postup“ žalobce ve stavebním řízení. Skutečnost, že ve stavebním řízení neuplatnil žádné námitky proti stavbě haly č. 2, v níž žalovaná chová

nadlimitní počet nosnic, nemůže za daných okolností vést k závěru o šikanózním výkonu práva žalobcem. Nelze totiž ztrácet ze zřetele, že žalovaná, ač v uzavřené smlouvě převzala (časově neomezený) závazek upustit od výstavby haly č. 2, posléze tuto stavbu uskutečnila, aniž by však tento závazek zanikl (např. dohodou smluvních stran); obdobně nezanikl ani její - rovněž časově neomezený - závazek nepřekročit stanovený limit chovu nosnic. Lze sice přisvědčit odvolacímu soudu, že rozhodnutí stavebního úřadu byla žalobci ukládána na počtě s účinky doručení, avšak žalobce si zásilky (ať už z jakéhokoli důvodu) nepřebíral a neseznámil se s nimi. Přípodobnit tuto situaci k rezignaci žalobce na právo uplatnit své námitky proti stavbě haly č. 2 se proto jeví jako nepřiléhavé. Obecná úvaha, že žalobce musel o stavbě této haly vědět vzhledem k pravidelným kontrolám haly č. 1, pak není podložena žádným zjištěním o konkrétních termínech kontrol.

Protože zjištěné okolnosti v daném případě z výše vyložených důvodů neumožňují přijmout závěr o žalobcově šikanózním výkonu práva, nebylo na místě soudní ochranu žalobou uplatněného práva odepřít pro rozpor s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák.; dovolací důvod byl tudíž uplatněn opodstatněně.

Dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozhodnutí je závazný (§ 243g odst. 1 věta první, § 226 o. s. ř.).

V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 25. září 2017

JUDr. Blanka Moudrá v. r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení: Helena Lovíšková